

ANALÜÜSIMEMO

KELLELE EDASTAMISEKS: ETKL, maksupoliitika TG, avalikkus

Teema: Toidumaksud

Eesmärk ja uurimisküsimused

Eesmärk: anda ülevaade toidumaksude kehtestamise mõjust.

2014 suvel üllitas Euroopa Komisjon uuringu toidumaksude mõjust Euroopa riikides (Taani, Soome, Ungari ja Prantsusmaa). Selle põhjal võib öelda, et toidumaksud ei ole hea idee, sest:

- 1) **Maksud ei taga tervise paranemist** – Komisjoni uuringu põhjal mõjutavad toidumaksud küll tarbimist, aga mitte alati soovitud suunas – tarbija asub ostma odavamalt või asendusainetega toodet ja osaliselt kandub tarbimine üle madalama hinnaga piirkondadesse. Hind mõjutab küll tarbijat, ent mõjutatavam on madalama sissetulekuga tarbija, samas, kui keskmise palga saaja ei pruugi mõju üldse tunda. Odavam või asendusainetega magustatud kaup ei pruugi sugugi tervislikum olla.
- 2) **Maksukoormuse kasv mõjub toiduettevõtete konkurentsivõimele pärssivalt.** Võib tekkida piiriülene kaubandus, mis vähendab riigieelarve ja tootjate tulu ning vähendab mõju tervisele.
- 3) **Mistahes toidumaksu arvestus ja järelevalve on kulukas, mis võib riigieelarve loodetud tulu minimeerida.**
 - a. **Lihtne petta** - Toidumaks on põhimõtteliselt aktsiisilaadne – tootespetsiifiline tarbimismaks. Aktsiiside puhul on maksuhalduri põhiküsimus, kas tegemist on ikka aktsiisikaubaga ja kui palju seda tarbimisse lasti. Aktsiisikauba määramiseks on üsna keeruline reeglistik, millest tavainimene suurt midagi aru ei saa, aga asjatundja vahel üsna kerge modifikatsiooni abil mitteaktsiisikauba teha saab (näiteks lisades kütusele kuni 20% vett või deklareerides maksustatava aine, nt alkoholi sisaldust tegelikkusest erinevalt).
 - b. **Raske kontrollida** - Aktsiisikaupu tohib toota ja importida vaid läbi aktsiisi- või tollilao – rajatise, mis on erilise kontrolli all ja mille rajamine on üsna kulukas. Suhkrut ja rasva on peaaegu igas toiduaines ja seega ei ole kogu toodangu sarnase järelevalve alla surumine reaalne.
 - c. **Kõrge halduskulu** - Tekivad põhimõttelised reguleerimist vajavad küsimused, nt mis on suhkur, kuidas käsitleda suhkruasendajaid, tervislikke ja ebatervislikke suhkruid ning rasvu jne. Ettevõtjaid ja ametnikke peab koolitama, kuidas toiduainete sisaldust arvestada, märgistada, kuidas makse arvestada jne – kogu süsteemi ülesehituse ja haldamiskulud võivad ületada maksutulud.

Teiste Euroopa riikide kogemus näitab, et toidumaksu kehtestamisel on olnud väike või selektiivne mõju tarbimisele - hinnatundlikum tarbija on asunud eelistama odavamalt ja sageli

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

ebakvaliteetsemat toitu või asunud naaberriikides ostlema. Samas on toidumaksud mõjunud halvasti tootjate konkurentsivõimele. Soome ja Taani on oma toidumaksudest osaliselt või täielikult loobunud.